

Anna Hau, Katarzyna Wądołowska-Lesner

Instytut Rusycystyki i Studiów Wschodnich Uniwersytetu Gdańskiego

Obywatelstwo i narodowość **w językowym obrazie świata młodzieży**

Podejmując zagadnienie rozumienia przez polską młodzież pojęć *narodowość* i *obywatelstwo*, należy odwołać się do kilku istotnych elementów funkcjonowania jednostek oraz społeczeństw jako zbioru tychże jednostek. Problematyka funkcjonowania w świadomości językowej osoby pojęć ważnych dla jej samookreślenia i poczucia tożsamości jest istotna szczególnie dzisiaj, gdyż w ostatnim czasie obserwujemy wiele zjawisk natury politycznej, socjologicznej, ekonomicznej itp., które mogą wpływać na zmiany w ich postrzeganiu i rozumieniu. Barbara A. Markiewicz pisze:

[...] na naszych oczach tradycyjne kategorie z zakresu teorii politycznych [...] tracą swą oczywistość. Wyrwane ze swoich historycznych i kulturowych kontekstów nabierają nowych, jeszcze dzisiaj nie do końca jasnych znaczeń. Tworzy się nowy polityczny dyskurs, w którym te dawne pojęcia, przez swe nowe usytuowanie, nabierają nowych treści. Niektóre z tych treści prowadzą jednak wręcz do zakwestionowania ich dotychczasowej wartości. [Markiewicz 2005]

Z pewnością zjawiskiem, które może mieć taki wpływ, jest migracja. Nawet dość pobieżne analizy współczesnych zjawisk społeczno-ekonomicznych zachodzących zarówno w Europie, jak i na całym świecie wskazują znaczne nasilenie się migracji, której geneza jest różnorodna. Przemieszczają się już nie tylko pojedyncze osoby, ale także duże grupy społeczne, m.in. z powodu działań wojennych w kraju pochodzenia (uchodźcy) bądź też ze względów ekonomicznych (przykładem może być masowa emigracja Polaków do Anglii). Przyjmując za Maksimeczuk i Sidorowicz [2017: 22] następujące kryteria migracji: kryterium przestrzenne, miejsca zamieszkania (pobytu), czasu, aktywno-

ści, możemy zgodzić się z tezą, że „procesy zjawiska, jakim jest migracja, nie sprowadzają się tylko do zmiany miejsca zamieszkania, lecz obejmują także zmianę przynależności i przystosowania danej jednostki do społeczności” [Kaczmarczyk 2015: 8]. Zatem migracja, jako zjawisko społeczne [Zięba 2008: 15], pozostaje w relacjach z różnorodnymi czynnikami: natury prawnej, gdyż łączy się z napływem ludności na „dane terytorium, zwykle – terytorium państwa” [Kaczmarczyk 2015: 9] (w przypadku migracji wewnętrznej będzie to przemieszczanie się w obrębie terytorium państwa), jak również ekonomicznej, społecznej oraz mentalnościowej, szczególnie w zakresie samookreślenia i poczucia tożsamości narodowej jednostek.

Warto zwrócić uwagę, że powyższe zjawiska i czynniki współzależne są też związane z konceptualizacją rzeczywistości zawartą w języku. Każda wspólnota językowa ma przecież charakterystyczny dla niej sposób percepcji świata, który jest zawarty w języku i przez niego wyrażany. Postrzeganie zjawisk natury pozajęzykowej oraz wszelkie sposoby myślenia o świecie ujawniają się w językowym obrazie świata, zarówno indywidualnym, jednostkowym, jak i zbiorowym. Jak twierdzi Halina Wiśniewska,

użytkownicy danego języka, myśląc o rzeczywistości pozajęzykowej, posługują się pojęciami mieszczącymi się w jego systemie leksykalnym. Tak ukształtowany przez doświadczenie społeczne narodu język sam do pewnego stopnia determinuje sposób widzenia świata, czyli „tworzy” obraz rzeczywistości. [Wiśniewska 2010: 41]

W podjętym badaniu rozumienia przez młodzież polską pojęć *obywatelstwo* i *narodowość* przyjął, że są to kategorie istotne z punktu widzenia kształtowania się tożsamości narodowej jednostki. System pojęć, które definiują osobowość człowieka, zdolność do refleksji nad ich treścią, poprawnością, wzajemnymi powiązaniem, pozwala na łączenie się jednostek w określoną wspólnotę. Zatem analiza językowych sposobów opisu rzeczywistości pozajęzykowej związana jest również z opisem reprezentacji umysłowych jednostki, a więc sposobów – w procesach poznawczych – odnoszenia się do świata, budowania obrazu świata, tworzenia wiedzy o świecie [Żegleń 2010: 155]. Przyjmuje się, że istnieje wiele reprezentacji umysłowych – są to zarówno obrazy umysłowe (np. postrzegane, przypominane i wyobrażane), modele umysłowe, jak i elementy języka (słowa), sądy, pojęcia, schematy, skrypty, ramy, procedury [Stępnik 2014: 168].

Pojęcie *obywatelstwa* zostało zdefiniowane w aktach prawa międzynarodowego, czego przykładem jest *Europejska konwencja o obywatelstwie* [1997],

w której czytamy: „Obywatelstwo oznacza prawną więź pomiędzy osobą a państwem i nie wskazuje na pochodzenie etniczne tej osoby”. Tak rozumiane obywatelstwo musimy traktować jako jedną z cech charakteryzujących jednostkę w społeczeństwie, ale w izolacji od jej narodowości bądź tożsamości narodowej. W zasadzie obywatelstwo należy rozumieć jako relację „między państwem a jednostką zamieszkującą na terenie danego państwa” [Sokolewicz 1997: 15], co ma konsekwencje w postaci, po pierwsze, określenia statusu jednostki; po drugie, jej praw i obowiązków. Jak pisze Krzysztof Trzciniński, obywatelstwo to

więź łącząca jednostkę z państwem, objawiająca się w wymiarze formalnym jako przynależność państwowa i w wymiarze materialnym jako status pełnego i wspólnego z innymi jednostkami udziału w prawach (w tym politycznych) oraz obowiązkach określanych przez porządek prawny danego państwa. [Trzciniński 2002: 45–46]

Warto zwrócić uwagę, iż często obywatelstwo utożsamia się z przynależnością państwową. Obywatel należy do państwa, a jednocześnie jego istnienie – jak wykazaliśmy powyżej – jest jednym z istotnych czynników państwowotwórczych. Zatem człowiek-obywatel jest warunkiem istnienia państwa, jednocześnie należy do niego. Posiada w związku z tym określone, zdefiniowane prawa oraz obowiązki wobec wspólnoty państwowej. Należy zwrócić uwagę, iż „[o]bywatelstwo ma charakter zmienny, historyczny, gdyż prawa obywatelskie mogą być z czasem, zależnie od ewoluującej sytuacji, zmieniane: rozszerzane na korzyść lub ograniczane na niekorzyść obywatela” [Sokolewicz 1997: 15].

Kategoria *narodowości* z kolei, nie mając „legalnych, powszechnie uznawanych definicji w stosunkach międzynarodowych” [Wrońska 2014: 271], okazuje się pojęciem trudno definiowalnym, a problem etnicznej/narodowej przynależności jest jednym z bardziej skomplikowanych zagadnień. *Słownik języka polskiego* definiuje *narodowość* jako: „przynależność do danego narodu, poczucie tej przynależności”¹. W zasadzie definicja ta uznaje narodowość za, po pierwsze, stan faktyczny jednostki, po drugie zaś – jej identyfikację z grupą narodową. Mamy tu do czynienia z pewną niejednoznacznością, bo o ile przynależność jako stan można zdefiniować obiektywnie, o tyle poczucie przynależności niekoniecznie musi być zgodne z obiektywnie określonym stanem faktycznym (urodzenie w rodzinie o ustalonej narodowości, np. żydowskiej). Rozważając narodowość w aspekcie poczucia przynależności, odwołujemy się do psychologicznego ujęcia czucia, które oznacza reprezentowanie w świadomości

1 Zob. <http://sjp.pwn.pl/szukaj/narodowo%C5%9B%C4%87.html> [dostęp: 15 kwietnia 2017].

mości zjawisk i rzeczy zewnętrznych wobec jednostki; jest to stan psychiczny, który powstaje w efekcie dokonania przez podmiot oceny rzeczywistości. W konsekwencji – z racji tego, że ocena jest zawsze subiektywna – trudno jednoznacznie stwierdzić, czy poczucie przynależności do jakiegoś narodu jest zgodne ze stanem obiektywnym. „Narodowość stanowi stan świadomości każdego człowieka i wynikającą z tego stanu jego identyfikację z daną grupą narodową/etniczną” [2008: 25]. Przy czym ta identyfikacja jako funkcja psychiczna osobowości jest również wynikiem działania wielu czynników natury społecznej (związki, relacje z innymi ludźmi, stosunek do ludzi, czynności, wydarzeń, sytuacji), czego potwierdzeniem może być definicja *narodowości* w ustawie o narodowym spisie powszechnym z 2011 roku:

Narodowość (przynależność narodowa lub etniczna) jest deklaratywną (opartą na subiektywnym odczuciu) cechą indywidualną każdego człowieka, wyrażającą jego związek emocjonalny (uczuciowy), kulturowy lub genealogiczny (ze względu na pochodzenie rodziców) z określonym narodem².

W definicji tej przywołane jest pojęcie *narodu* jako kategorii odniesienia do indywidualnego samookreślenia jednostki, wręcz jej deklaracji w tej materii. Naród – rozumiany jako wspólnota posiadająca historię, kulturę, język i terytorium³ – jest obiektywnym elementem rzeczywistości, który jednostka postrzega i reprezentuje w świadomości, tworząc indywidualne poczucie przynależności narodowej, określanej jako narodowość. Identyfikacja jednostki związana jest z procesami samookreślenia i konstruowania własnej tożsamości, na co wskazuje Zofia Sokolewicz, twierdząc, że „pojęcie narodowości wyraża się w związkach pomiędzy osobą fizyczną a grupą etniczną w odniesieniu do tożsamości jednostki, dziedziczonej tradycji i identyfikacji z szerszą grupą” [Sokolewicz 1997: 23].

Celem przeprowadzonych badań ankietowych było uzyskanie danych dotyczących funkcjonowania omówionych powyżej kategorii *obywatelstwo* i *narodowość* w językowym obrazie świata młodzieży licealnej, co związane jest ze zdobyciem informacji o tym, jakie są reprezentacje umysłowe badanych pojęć, czyli co uczniowie wiedzą, myślą, jak werbalizują interesu-

2 Ustawa z dnia 4 marca 2010 r. o narodowym spisie powszechnym ludności i mieszkań w 2011 r., Dz.U. z 2010 r. Nr 47, poz. 277, s. 1.

3 Por. definicję słownikową: naród to „historycznie wytworzona, trwała wspólnota ludzi, ukształtowana na gruncie wspólnych losów dziejowych, kultury, języka, terytorium i życia ekonomicznego, przejawiająca się w świadomości jej członków” [*Wielka encyklopedia powszechna PWN* 1966: 623].

jące badacza zjawiska pozajęzykowe. Z powodu ograniczeń wynikających z zastosowania kwestionariusza ankiety jako narzędzia badawczego nie można ustalić stosunku respondentów do badanych pojęć, wyniki pozwalają jednak przyjrzeć się sposobom kategoryzacji świata, wyrażanych za pomocą znaków językowych.

Badanie ankietowe zostało przeprowadzone w maju 2017 roku wśród młodzieży uczącej się w Liceum Ogólnokształcącym nr X w Gdyni. Ponieważ było to badanie pilotażowe, którym objęto 60 uczniów z klas II i III, wyniki należy traktować z ostrożnością. Ankietowani poproszeni zostali o wyjaśnienie, jak rozumieją tytułowe pojęcia: *obywatelstwo* i *narodowość*. Analiza zebranego materiału pozwoliła na określenie frekwencji różnych leksemów pojawiających się w odpowiedziach młodzieży, co umożliwiło zaobserwowanie sposobów konceptualizacji tego konkretnego elementu rzeczywistości w ich językowym obrazie świata.

1. Obywatelstwo

Analiza odpowiedzi wykazała następującą częstość leksemów używanych do wyjaśnienia rozumienia pojęcia *obywatelstwo* przez młodzież licealną:

- a) 40 – *prawo, prawnie, prawny* w konstrukcjach typu:
- *posiadać prawo, nabyć prawo* przede wszystkim *do zamieszkania w danym państwie, na określonym terenie*: „można prawnie nabyć”, „możliwość nabycia prawa do bycia obywatelem danego kraju”;
 - *zasady, sankcje prawne*: „formalny zapis posiadania praw w danym kraju”, „podleganie prawom i przywilejom”, „polega na spełnieniu obowiązków oraz praw”, „obowiązują zasady prawne, za których nieprzestrzeganie grożą sankcje prawne”, „posiadanie praw i obowiązków”;
 - *przynależność prawna (do ziemi, regionu, państwa, kraju) / więź prawna – łącząca z grupą społeczną*: „przynależność prawna do danego kraju”, „przynależność prawna do pewnego regionu” „prawnie ustalona przynależność do danego państwa”, „więź prawna łącząca jednostkę z daną grupą społeczną”;
- b) 30 – *kraj* w konstrukcjach:
- *być obywatelem kraju*;
 - *zamieszkiwać, mieszkać*: „stały mieszkaniec danego kraju”, „nadany z racji długiego zamieszkania danego kraju”;
 - *przynależność do kraju*: „przynależność tej osoby do kraju”, „nadanie pewnej przepustki, dzięki której możemy przebywać w danym kraju”;

- *kraj urodzenia*: „przynależność prawna do danego kraju, w którym albo się urodziliśmy, albo zapragnęliśmy zamieszkać”;
- c) 26 – *państwo*, najczęściej w konstrukcji: „przynależność do państwa”; inne: „członek państwa”, „uczucie więzi z państwem”, „więź łącząca obywatela z danym państwem”;
- d) 26 – *przynależność*, w kontekstach, które przytoczono powyżej, przy czym należy stwierdzić, że dominującą konstrukcją było: *przynależność do państwa, kraju*;
- e) 18 – *mieszkanie, mieszkaniec, zamieszkiwać*: „posiadają ją osoby zamieszkujące na danym terenie przez określoną ilość czasu”, „coś potwierdzającego zamieszkanie na terytorium danego państwa”, „prawo zamieszkania i przynależności do danego kraju”, „zdobywa się je w miejscu zamieszkania”, „można nabyć, np. jak mieszka się w jakimś państwie dłuższy czas”, „stały mieszkaniec danego kraju”, „nadany z racji długiego zamieszkania danego kraju lub odziedziczony po rodzicach”;
- f) 16 – *obowiązek* w konstrukcjach: „polega na spełnianiu obowiązków oraz praw”, „posiadanie praw i obowiązków” „oprócz praw obywatelskich razem z nim otrzymujemy obowiązki”.

Jak wynika z powyższego zestawienia, reprezentacje umysłowe kategorii *obywatelstwa* u młodzieży licealnej nie odbiegają zasadniczo od znaczeń, które funkcjonują w dyskursie politycznym. Postrzeganie przez licealistów tego elementu rzeczywistości pozajęzykowej obejmuje przede wszystkim odniesienie do prawa: młodzież rozumie, że obywatelstwo jest umocowane prawnie, łączy się z posiadaniem określonych praw oraz że z obywatelstwa wynikają też obowiązki, których nieprzestrzeganie pociąga za sobą określone sankcje. Podkreślić należy, że w językowym obrazie *obywatelstwa* miejsce szczególne zajmuje kategoria przynależności prawnej – do państwa, kraju, regionu. Można to odnieść, nawiązując do przytaczanych wcześniej określeń prawnych, do rozumienia tej kategorii jako więzi prawnej między osobą i państwem. Należy zaznaczyć, że w wypowiedziach ankietowanych nie znalazły się stwierdzenia, które wskazywałyby na łączenie w świadomości młodzieży pojęcia *obywatelstwa* z narodowością czy pochodzeniem etnicznym, co jest również zgodne z definicjami prawnymi. Ponadto z wypowiedzi młodzieży wynika, że w ich świadomości w kontekście *obywatelstwa* na równi funkcjonują pojęcia *państwo*

i *kraj*, co wskazuje, że rozumieją oni kategorie polityczne (*granice państwa, władze, prawo*), geograficzne (*wyjechał z kraju*) i gospodarcze (*biedny kraj*). Warto też zwrócić uwagę na wypowiedzi młodzieży wskazujące na dostrzeganie przez nich zależności *obywatelstwa* od bycia mieszkańcem, zamieszkiwania w danym kraju. Co do istoty prawnej nie ma tu zastrzeżeń, natomiast zauważalne jest przekonanie licealistów o łatwości zmiany obywatelstwa – możemy je zmienić, gdy zamieszkujemy („zapragnęliśmy zamieszkać”) w jakimś kraju przez określony czas. Obserwujemy zatem w językowym obrazie badanej kategorii odbicie współczesnych realiów społecznych.

2. Narodowość

Analiza wypowiedzi ankietowych wykazała następującą częstość leksemów stosowanych przez młodzież do opisu *narodowości*:

- a) 32 – *przynależność* (wraz z formami):
 - jako uczucie: „uczucie przynależności do danego państwa”, „duchowa przynależność, przywiązanie do danego kraju” „czucie przynależności do własnego kraju”;
 - jako stan: „przynależność do danego kraju”, „przynależność do danej grupy etnicznej”, „przynależność do jakiejś grupy”, „przynależenie do narodu”;

- b) 26 – *grupa/grupy*: „cecha członka określonej grupy ludzi (narodu), przynależność do tej grupy”, „utożsamianie się z daną grupą ludzi posługującą się określonym językiem”, „pochodzenie z danej grupy, nabyte przez pochodzenie rodziców” „więź psychiczna łącząca jednostkę z daną grupą społeczną” „poczucie więzi z tą grupą, kultywowanie wspólnych tradycji, utożsamianie się z narodem”, „grupa ludzi tworząca całość, mówi jednym językiem, może być rozszkana po świecie, ma wspólne cechy, jest rozpoznawalna, broni swojej ojczyzny, wspólnota”, „grupa społeczna, z której pochodzimy”, „określenie, z jakiej grupy etnicznej, kulturowej i regionalnej”;

- c) 16 – *język*: „kultura, język oraz religia naszych przodków”, „coś, co czujemy, miejsce, w którym się urodziliśmy, nasz język i kultura”, „integracja z językiem i kulturą”, „dzielenie z nią tradycji, wspólnego języka, poczucie więzi z tą grupą”, „wspólnota osób posiadająca wspólny cel, połączona więzami społecznymi, język, którym się posługujemy od dzieciństwa na danym terytorium”;

- d) 16 – *pochodzenie*: „pochodzenie z danej grupy, nabyte przez pochodzenie rodziców”, „grupa społeczna, z której pochodzimy”, „pochodzenie z pewnej części świata”, „pochodzenie i wychowanie”;
- e) 14 – *narod/narodowy*: „narodowość mamy od chwili urodzenia”, „nie można zrzec się narodowości” „utożsamianie się z narodem”, „jednostki należące do jednego narodu”;
- f) 12 – *kraj/kraju*: „masz narodowość kraju, w którym się urodziłeś”, „utożsamianie się z tradycją i genezą danego kraju”, „mogę czuć przywiązanie do innego kraju, ale narodowość mamy od chwili urodzenia”, „kultura kraju, to co wyróżnia go na tle innych państw”;
- g) 12 – *kultura*: „kultura, język oraz religia naszych przodków, niekoniecznie związany z krajem, w którym się urodziliśmy lub w którym mieszkamy”, „integracja z językiem i kulturą”, „kultura kraju, to co wyróżnia go na tle innych państw” „określenie, z jakiej grupy etnicznej, kulturowej i regionalnej. Nie jest prawnie ustalona i niezobowiązująca”;
- h) 10 – *więź*: „nieformalna więź jednostki”, „więź z narodem”, „więź psychiczna łącząca jednostkę z daną grupą społeczną”, „więź łącząca ludzi, którzy posługują się wspólnym językiem”, „więź łącząca obywatela z daną narodowością”;
- i) 10 – *uczucie, poczucie*: „uczucie przynależności do danego państwa”, „poczucie przynależności”, „poczucie więzi”.

Z analizy tej części odpowiedzi wynika, że podobnie jak w przypadku kategorii *obywatelstwa* młodzież licealna w zwerbalizowanej reprezentacji umysłowej pojęcia ujawnia zbieżność z definicyjnymi próbami opisu tego elementu rzeczywistości. Natomiast należy zwrócić uwagę, że inaczej niż w wypadku pojęcia *obywatelstwo* młodzież licealna do opisu pojęcia *narodowość* używała zdecydowanie większej liczby leksemów o dużej frekwencji. Przede wszystkim dostrzegalne jest rozumienie *narodowości* jako relacji przynależności do określonej grupy (narodowej/etnicznej), która ma pewne cechy charakterystyczne: jest całością, ma wspólny język, kulturowe tradycje. Przynależność ta nie jest usankcjonowana przepisami, lecz realizuje się na poziomie odczucia, czucia czy też poczucia – zatem jest silnie nacechowana samoidentyfikacją jednostki, poczuciem jej tożsamości, to „duchowa przynależność”.

Samoidentyfikacja, jak już zostało wspomniane, jako element osobowości, zależy od takich czynników, jak związki czy relacje z ludźmi, stosunek do nich i do różnorodnych sytuacji i wydarzeń. W wypowiedziach respondentów znajdujemy obraz *narodowości* dziedziczonej wraz z pochodzeniem, tradycją, językiem i kulturą przodków. Te istotne elementy przytaczanych powyżej opisów i definicji pojęcia obecne są również w językowym obrazie licealistów, co pozwala stwierdzić, że młodzież polska dostrzega i rozumie znaczenie kultury i języka jako jej nośnika w procesach kształtowania i podtrzymywania poczucia przynależności do narodu. To ważne spostrzeżenie w kontekście szybkich zmian mentalnościowych społeczeństw europejskich, dążących do integracji na wielu płaszczyznach funkcjonowania.

Warto zwrócić uwagę, że w odpowiedziach młodzieży nie znalazły się stwierdzenia o możliwości wyboru narodowości (w odróżnieniu od *obywatelstwa*), która jest w ich językowym obrazie determinowana takimi czynnikami, jak narodowość rodziców oraz związane z tym wspomniane wyżej pojęcia *języka, kultury, tradycji*. Można skonstatować, że młodzież licealna rozumie i trafnie definiuje różnorodne czynniki mające wpływ na kształtowanie się poczucia tożsamości narodowej. I, co jest warte podkreślenia, brak w ich językowym obrazie tego pojęcia nacechowania nacjonalistycznego.

Bibliografia

- Balcerowicz Leszek (2004), *W kierunku ograniczonego państwa*, http://www.balcerowicz.pl/pliki/artykuly/3_toward_a_limited_state.pdf [dostęp: 10 czerwca 2017].
- Europejska konwencja o obywatelstwie* (1997), <http://libr.sejm.gov.pl/tek01/txt/re/1997c.html> [dostęp: 25 maja 2017].
- Janusz Grzegorz (2008), *Definiowanie mniejszości w dokumentach międzynarodowych i aktach prawa wewnętrznego*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska”, t. 15, s. 95.
- Jellinek Georg (1921), *Ogólna nauka o państwie*, przeł. Antoni Peretiatkiewicz, Księgarnia F. Hoesicka, Warszawa.
- Kaczmarezyk Tomasz (2015), *Migracja – charakterystyka zjawiska*, „Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Witelona w Legnicy”, t. 16 (3), s. 7–15.
- Maksimczuk Aleksander, Sidorowicz Leszek (2007), *Graniczny ruch osobowy i towarowy w Unii Europejskiej*, wyd. AlmaMer, Warszawa.
- Markiewicz Barbara A. (2005), *Państwo albo stan, czyli o podstawie nowożytnej formy polityki*, <https://goo.gl/3cpFK7> [dostęp: 10 czerwca 2017].

- Słownik języka polskiego*, <http://sjp.pwn.pl/szukaj/narodowo%C5%9B%C4%87.html> [dostęp: 15 kwietnia 2017].
- Sokolewicz Zofia (1997), *Obywatelstwo a narodowość. Uwagi w związku z ustanowieniem obywatelstwa Unii Europejskiej*, „*Studia Europejskie*”, t. 1, s. 13–35.
- Stępnik Andrzej (2014), *Reprezentacje umysłowe, rodzaje pamięci a wiedza*, „*Przegląd Filozoficzno-Literacki*”, t. 2 (39), s. 167–187.
- Trzeciński Krzysztof (2002), *Obywatelstwo w Europie. Idea i jej wyraz formalny w perspektywie historycznej*, „*Studia Europejskie*”, t. 2, s. 45–67.
- Weber Max (1922), *Wirtschaft und Gesellschaft*, J.C.B Mohr (Paul Siebeck), Tübingen 1922.
- Wielka encyklopedia powszechna PWN* (1966), t. 7, PWN, Warszawa.
- Wiśniewska Halina (2010), *Leksykalne pole semantyczne – metodą opisu XVII-wiecznej rzeczywistości*, „*Językoznawstwo: współczesne badania, problemy i analizy językoznawcze*”, t. 4, s. 37–49.
- Wrońska Iwona (2014), *Specyfika pojęcia „przynależność do Narodu Polskiego” w stosunkach międzynarodowych – uwagi na tle realizacji ustawy o Karcie Polaka przez polskie służby konsularne*, w: *Wybrane zagadnienia współczesnego prawa konsularnego (z perspektywy prawa i praktyki międzynarodowej oraz polskiej)*, red. Paweł Czubik, Wojciech Burek, Instytut Multimedialny, Kraków, s. 268–284.
- Zięba Maciej Stanisław (2008), *Zintegrowane podejście do kwestii migracji*, w: *Migracja – wyzwanie XXI wieku*, red. Maciej Stanisław Zięba, Lubelska Szkoła Biznesu Sp. Fundacji Rozwoju KUL, Lublin, s. 15–26.
- Zegleń Urszula M. (2010), *O naturze, rodzajach i sposobie istnienia reprezentacji umysłowych*, „*Analiza i Egzystencja*”, t. 11, s. 155–185.

Anna Hau, Katarzyna Wądołowska-Lesner

Citizenship and Nationality in the Language Image of the World of Youth

In the undertaken study, the understanding of the concepts of citizenship and nationality by the Polish young people, I assume that these categories are essential in terms of shaping the national identity of the individual. The system of concepts that define the personality of a human, the ability to reflect on their content, correctness, common connection, allows individuals to unite into a certain community. Thus, the analysis of linguistic ways of describing non-linguistic reality is also associated with the description of the mental representations of the individual, and therefore the ways – in cognitive processes – to relate to the world, to make an image of the world, to create knowledge about the world.

KEYWORDS: linguistic image of the world; mental representations; the concept of nationality; the concept of citizenship; the identity of the individual.

dr Anna Hau – adiunkt w Katedrze Pragmatyki Komunikacji i Akwizycji Języka w Instytucie Rusycystyki i Studiów Wschodnich Uniwersytetu Gdańskiego; zainteresowania naukowe: zagadnienia związane z tożsamością językową, potrzebami językowymi i motywacją w nauce języków w aspekcie kulturowym i socjolingwistycznym.

dr Katarzyna Wądołowska-Lesner – starszy wykładowca w Katedrze Pragmatyki Komunikacji i Akwizycji Języka w Instytucie Rusycystyki i Studiów Wschodnich Uniwersytetu Gdańskiego; zainteresowania naukowe: problematyka glottodydaktyczna i socjolingwistyczna.

